

Digital Humanities

DIGITAL HUMANITIES PENTRU SURSELE FILOSOFICE MEDIEVALE

6. Reprezentarea variațiilor textuale în TEI

conf. dr. Mihai MAGA

Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca
Masteratul de Filosofie Antică și Medievală

semestrul II, 2020–2021

HME2415/06

<https://www.mihaimaga.ro/dh/>

Planul cursului

1.	Diferențe între copiile manuscrise	2
2.	Descrierea variațiilor textuale în TEI	2
3.	Metode de codare	3
4.	Statistici și numărători	3
	Temă pentru acasă	4

1. Diferențe între copiile manuscrise

- Textul unei opere diferă la nivel de copii manuscrise
 - uneori același text supraviețuiește în mai multe variante redacționale
 - transcriind texte, copiii fac modificări și greșeli
- Ediția critică trebuie să redea variațiile textului pentru că
 - textul editat este reconstituit pe baza variantelor
 - variațiile textuale sunt importante pentru tradiție

Exemplu de diferențe:

A = Alba Iulia, Biblioteca Batthyaneum, Ms. I.143, f. 30rb de a- liis · potentiis · non est verum universaliter, quia diversae potentiae sunt in diversis partibus corporis. Sed quaedam diversae sunt in diversis partibus, ut visus in oculo, gus- tus in lingua;	P = Praha, Národní knihovna České republiky, IV.D.13, f. 23rb de aliis etiam potentiis animae non est nullum v. [lac.], quod di- versae potentiae sunt in diversis · corporis. Sed quaedam diversae sunt in diver- sis · , ubi visus in oculo, gustus in lingua;

Segmentarea și alinierea variantelor

A	de	aliis	·	potentiis	·	non	est	verum	universaliter
P	de	aliis	etiam	potentiis	animae	non	est	nullum	v. + lac.

A	quia	diversae	potentiae	sunt	in	diversis	partibus	corporis
P	quod	diversae	potentiae	sunt	in	diversis	·	corporis

A	Sed	quaedam	diversae	sunt	in	diversis	partibus	ut	visus
P	Sed	quaedam	diversae	sunt	in	diversis	·	ubi	visus

A	in	oculo	gustus	in	lingua
P	in	oculo	gustus	in	lingua

Aparatul critic clasic (imprimat)

- de aliis etiam potentiis animae
non est verum universaliter, quia
diversae potentiae sunt in diversis
partibus corporis. Sed quaedam
- diversae sunt in diversis partibus,
ut visus in oculo, gustus in lingua;

1 etiam] om. A || animae] om. A ||
2 verum universaliter] nullum v. P; lac.
add. P || quia] quod P || 4 partibus]
om. P || 5 partibus] om. P || 6 ut] ubi
P

2. Descrierea variațiilor textuale în TEI

Elemente TEI pentru codarea aparatului critic

- <app> element părinte pentru intrările din aparatul critic
- <rdg> conține o singură lecțiune în variația textuală
- <lem> conține lema (sau textul de bază, textul acceptat)
- <witDetail> dă informații suplimentare despre manuscris/-e

Elementele <rdg>, <lem> și <witDetail> trebuie să aibă atributul wit="□" care specifică identificatorul manuscrisului/-elor ce atestă varianta precedat de #. Identificatorii multipli se separă cu spațiu (wit="#A #B #C"). Identificatorul este specificat în lista de martori (atributul xml:id din <witness>). Pentru a marca omisiunea, poate fi folosit un tag singur (<rdg wit="□"/>)

■ Alte elemente pentru aparatul critic:

<supplied>	text adăugat de editor	<...>
<unclear>	nu poate fi transcris clar	dub.
<damage>	zonă deteriorată a ms.	†
	text marcat ca șters în ms.	del., exp., eras.
<gap>	porțiune ce nu a fost transcrisă pentru motive diverse	

Exemplu TEI

TEI-XML

```
<p>
  de aliis
  <app>
    <lem wit="#P">etiam</lem>
    <rdg wit="#A"/>
  </app>
  potentiis
  <app>
    <lem wit="#P">animae</lem>
    <rdg wit="#A"/>
  </app>
  non est
  <app>
    <lem wit="#A">verum universaliter</lem>
    <rdg wit="#P">nullum <unclear>v.</unclear></rdg>
    <witDetail wit="#P" type="lacuna">lac. add.</witDetail>
  </app>,
  <app>
    <lem wit="#A">quia</lem>
    <rdg wit="#P">quod</rdg>
  </app>
  diversae potentiae sunt in diversis
  <app><lem wit="#A">partibus</lem><rdg wit="#P"/></app> corporis.
</p>
```

3. Metode de codare

■ metoda referențierii locației (**location-referenced**)

aparatură este stocat separat (sau în text) și este legat de text prin atributul loc

```
<p n="parI">de aliis etiam potentiis ...</p>
...
<app loc="parI 3"><lem wit="#P">etiam</lem><rdg wit="#A"/></app>
```

■ metoda prin dublu punct de atașare (**double-end-point**)

aparatură este legat de text prin ancore și prin atributele from și to

```
<p>... non est <anchor xml:id="i1">verum universaliter</anchor> <anchor xml:id="i2">, quia ...</p>
...
<app from="#i1" to="#i2"><lem wit="#A">verum universaliter</lem><rdg wit="#P">nullum v.</rdg></app>
```

■ metoda segmentării paralele (**parallel-segmentation**)

textul este divizat în segmente, fiecare cu aparatul său

```
<p>... potentiis <app><lem wit="#P">animae</lem><rdg wit="#A"/></app> non est ...</p>
```

4. Statistici și numărători

Având aparatul critic codat semantic, este ușor să se extragă automat variațiile textuale ale fiecărui manuscris.

- variațiile pot fi prelucrate statistic pentru a aprecia global tipul și numărul lor
- lista variațiilor folosește pentru a alcătui *stemma codicum*
- textul unui anumit martor poate fi reconstituit automat

Temă pentru acasă

Codați în TEI diferențele dintre următoarele variante textuale:

Text acceptat <code>xml:id="A"</code>	Variantă textuală <code>xml:id="V"</code>
Omnis doctrina est de rebus vel de signis. Veteris ac novae legis continentiam diligenti indagine etiam atque etiam considerantibus nobis, praevia Dei gratia innotuit sacrae paginae tractatum circa res vel signa praecipue versari. Ut enim egregius doctor Augustinus ait in libro De doctrina Christiana, “omnis doctrina vel rerum est vel signorum”. Sed res etiam per signa discuntur.	Quamvis doctrina est de rebus vel de signis vel etc. Veteris ac novae legis continentiam diligenti indagine etiam considerantibus nobis praevia Dei gratia innotuit circa res vel signa praecipue versari etc. Ut enim auctor eximius Augustinus ait in libro suo De doctrina christiana, “omnis doctrina vel rerum” etc. Sed res etiam per signa dicetur.